

Diskuse na aktuální téma

BAKALÁŘSKÉ STUDIUM V SOUČASNOSTI

Ing. et Ing. Miloš Nový

PhDr. Jan Pavlík

Prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc.

České vysoké školy nabízejí svým posluchačům tři studijní programy – bakalářský, magisterský a doktorský. Bakalářské studium jako hlavní prvek vnitřní diverzifikace vysokého školství se stále výrazněji prosazuje ve vnímání studentů, zaměstnavatelů i veřejnosti. Vysoké školy již mají zkušenosti jak s realizací tohoto studijního programu, tak s uplatněním bakalářů na trhu práce.

Redakce AULY se obrátila na představitele vysokých škol s otázkami k této problematice. Předkládá vysokoškolské veřejnosti názory a zkušenosti s bakalářskými studijními programy i s vývojem tohoto studijního programu ze tří vybraných fakult veřejných vysokých škol.

Na otázky odpověděli:

Ing. et Ing. Miloš Nový,
děkan Fakulty ekonomické Západočeské univerzity
v Plzni

PhDr. Jan Pavlík,
děkan Filozofické fakulty Masarykovy univerzity
v Brně

Prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc.,
děkan Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity
v Českých Budějovicích

1. Našlo podle Vašeho názoru bakalářské studium na Vaší fakultě své oprávněné místo a jaké klady, případně problémy se objevují při jeho realizaci?

M. Nový:

Bakalářské studium na Fakultě ekonomické (FEK) Západočeské univerzity v Plzni je důležitou součástí studijní nabídky již od zahájení výuky v roce 1990. Čerstvě založená fakulta zcela logicky musela nejprve projít obdobím stabilizace jak v oblasti personální, tak v oblasti nabídky odborných předmětů, vědecké a publikační činnosti apod. V letech 1990 až 1995 byla

studijní nabídka FEK založena na tříletém bakalářském studijním programu *Ekonomika a management*. Vybudování potřebného personálního a materiálně-technického zázemí umožnilo od roku 1996 zahájení navazujícího magisterského studijního oboru. Lze konstatovat, že již od tohoto akademického roku probíhá na Fakultě ekonomické strukturované studium přesně v souladu se závěry Boloňské deklarace. Všichni uchazeči o studium si nejprve volí z nabídky dnes již čtyř bakalářských studijních oborů a teprve po jejich úspěšném ukončení mohou ti nejlepší pokračovat v následném navazujícím magisterském studiu. Tento způsob studia umožňuje ukončení vysokoškolského studia již po třech letech u studentů, kteří z nejrůznějších důvodů (studijních, rodinných, ekonomických apod.) nemohou absolvovat studium pětileté. Bakalářské studium ve srovnání se studiem magisterským zároveň obsahuje vyšší podíl prakticky zaměřených odborných předmětů. Nedostatkem tohoto způsobu studia je nerovnoměrně rozložená studijní zátěž během jednotlivých studijních ročníků. První ročník obsahuje předměty tvořící úvod do vysokoškolského studia. Do druhého ročníku je zařazeno poměrně velké množství náročných odborných předmětů, neboť třetí ročník musí být z důvodu vytvoření potřebného prostoru pro ukončení studia, tj. absolvování státních zkoušek, vypracování a obhajoby bakalářské práce, odlehčen. Stejná situace se opakuje v následném navazujícím magisterském studiu (náročný čtvrtý rok studia a následně odlehčený pátý rok).

V případě nestrukturovaných pětiletých magisterských oborů (bez dělení na bakalářskou a navazující magisterskou část) lze studijní zátěž rovnoměrně rozložit do druhého, třetího a čtvrtého ročníku.

J. Pavlík:

Své oprávněné místo si bakalářské studium na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity zcela jistě našlo. Naše fakulta byla, pokud se nemýlím, první z filozofických fakult v České republice, která všechny studijní obory ve všech svých studijních programech převedla z původních „dlouhých“ pětiletých magisterských programů na tříleté bakalářské a navazující dvouleté či tříleté magisterské a využila této příležitosti také k zavedení nových, většinou interdisciplinárních studijních oborů (sdružená uměnovědná studia, evropská kulturní, hospodářská, právní a správní studia atd.). Od roku 2002 tak přijímáme v přijímacím

řízení studenty s maturitou pouze do bakalářského studia, s jedinou výjimkou psychologie, která je stále pětiletá.

K zavedení bakalářských studijních programů jsme byli jistě vedeni příslušnými právními normami a mezinárodními úmluvami o evropském vzdělávacím prostoru, k nimž se přihlásila i Česká republika; především jsme však byli na fakultě přesvědčeni o tom, že právě bakalářské studijní programy umožní otevřít Filozofickou fakultu širšímu počtu zájemců, kteří dostanou šanci získat vysokoškolské vzdělání. To jsme považovali a považujeme za naprosto zásadní v situaci, kdy o studium na naší fakultě je po dlouhá léta enormní zájem. Ten už dnes není vysvětlitelný pouhým kyvadlovým efektem, způsobeným reakcí na čtyřicetiletý útlak humanitních oborů před rokem 1989. Počet uchazečů o studium ve společenskovedních oborech totiž stále spíše vzrůstá i jinde v Evropě, kde tuto neblahou zkušenost nemají; přesto tyto obory začíná studovat až polovina těch, kdo se zapisují na vysokou školu.

Pokud máme s realizací bakalářského studia problémy, pak jde především o problémy organizační, tedy o problémy s rozvrhem, místnostmi, počtem seminárních skupin atd. Proti situaci před rokem 1989 se naše fakulta prostorově trochu podstatněji rozšířila až od tohoto akademického školního roku; počet studentů však za poslední roky vzrostl mnohonásobně. Od všech zaměstnanců fakulty tato situace samozřejmě vyžaduje zvýšené úsilí. Je to však cena, za niž podle našeho názoru rozšířený přístup ke vzdělání stojí.

M. Velemínský:

Ano, našlo, jelikož v současné době máme 10 bakalářských studijních oborů. Ve dvou bakalářských oborech připravujeme zdravotně sociálního pracovníka a v šesti studijních oborech absolventi získají se souhlasem MZ ČR způsobilost k výkonu zdravotnického povolání. Další dva bakalářské studijní obory máme ve studijním programu biofyzika. V současné době připravujeme k akreditaci další tři bakalářské studijní obory. Jak vidíte, bakalářské obory zaujímají na naší fakultě hlavní místo. Tím samozřejmě nechci v žádném případě říci, že se věnujeme pouze výuce studentů v bakalářských oborech, ale chci spíše zdůraznit, že jsme pozitivně přijali novou koncepci vysokoškolského vzdělávání a dle Boloňské deklarace usilujeme

o realizaci strukturovaného studia. V současné době máme odakreditovány 3 navazující magisterské programy a jeden doktorský program.

Význam a klady strukturovaného studia vidím v tom, že umožní více vyprofilovat určité činnosti, resp. kompetence v profesi. Proto je velice důležité v každé profesi přesně stanovit kompetence bakaláře a kompetence magistra. Víme, že v bakalářském studiu by měl absolvent získat potřebnou kvalifikaci pro uplatnění na pracovním trhu, ale zároveň by měl být připraven i k dalšímu studiu. V dalším studiu v navazujícím magisterském programu by měl získat speciální/vyšší kompetence k vykonávání určité činnosti. Je důležité si uvědomit, že bakalářské studium je plnohodnotné vysokoškolské studium a každý bakalář nemusí pokračovat ve studiu v navazujícím magisterském programu.

Realizace výuky v bakalářském programu, který poskytuje způsobilost k výkonu zdravotnického povolání, není jednoduchá, neboť vyžaduje vytvoření materiálně-technického zázemí pro výuku v odborných laboratořích. To vidím jako největší problém pro jednotlivé fakulty. Vzhledem k tomu, že máme šest takovýchto oborů, jak jsem výše zmínil, věnuje naše fakulta dostatečnou pozornost vybudování odborných laboratoří a nákupu nejnovějších/nejmodernějších pomůcek, potřebných k realizaci kvalitní výuky.

2. Jaký podíl Vašich studentů průměrně končí se studiem na vysoké škole po absolvování bakalářského studijního programu a jaký je jejich zájem o pokračování v magisterském studijním programu?

M. Nový:

V současné době je podíl absolventů bakalářských a navazujících magisterských studijních programů v poměru 3:1. Tento poměr dokazuje, že pouze těm nejlepším absolventům bakalářských programů je umožněno pokračování ve studiu vedoucím k získání titulu inženýr. Je pochopitelné, že o studium magisterské je vyšší zájem, než uvedený poměr připouští. Podle názoru vedení FEK je poměr studentů bakalářských a následně navazujících magisterských studijních programů za prvé plně v souladu s potřebami reálné praxe a za druhé uvedený počet studujících odpovídá reálným schopnostem ukončit úspěšně náročné magisterské studium.

J. Pavlík:

Nejsem si jist, že lze již v tuto chvíli dělat relevantní závěry. Vzhledem k tomu, že jsme, jak bylo řečeno výše, přijímali výhradně do bakalářského studia poprvé roku 2002, máme k dispozici jen jeden ročník absolventů, na němž je možné tento podíl určit. Z necelé tisícovky studentů přijatých do bakalářského studia roku 2002 zhruba 25 % v průběhu předchozích tří let studia zanechalo, zhruba 50 % si studium o rok prodlužuje, takže ještě neabsolvovali; zbývajících 25 % již bakalářské studium dokončilo a zhruba tři pětiny z nich pokračují v magisterském studiu. I když na základě těchto údajů předpokládáme, že se počet absolventů bakalářského studia v dalších letech zhruba zdvojnásobí, nemyslíme si, že by se rovnoměrně zdvojnásobil počet těch, kteří budou pokračovat v magisterském studiu.

M. Velemínský:

Odpověď na tuto otázku není jednoduché, jelikož počet absolventů, mající zájem o pokračování ve studiu v magisterském studiu, se liší každý rok. Kdybych se však pokusil určit průměr, jedná se přibližně o 50 % studentů, tj. 50 % studentů pokračuje dál ve studiu a 50 % studentů po získání bakalářského diplomu končí vysokoškolské studium. Ale všichni víme, že v rámci celoživotního vzdělávání může absolvent bakalářského studia pokračovat ve studiu v navazujícím magisterském programu kdykoli a v kterémkoli věku.

3. Jaké máte na Vaší fakultě zkušenosti s uplatněním bakalářů na trhu práce? Spolupracuje Vaše fakulta s některými možnými budoucími zaměstnavateli bakalářů?

M. Nový:

Z hlediska úspěšnosti absolventů bakalářských studijních programů patří Fakulta ekonomická mezi neúspěšnější fakulty Západočeské univerzity. Údaje z úřadů práce dokládají zájem firem a institucí o naše bakaláře. Výrazným činitelem bezproblémového uplatnění bakalářů na trhu práce je úzká spolupráce s konkrétními podniky a organizacemi při zpracování bakalářských prací. Budoucí zaměstnavatelé tak mají možnost detailně poznat budoucí absolventy a následně tyto zaměstnat.

J. Pavlík:

Z důvodů, které jsem již uvedl, lze těžko hovořit o spolehlivých údajích o zaměstnanosti absolventů našeho bakalářského studia na základě pouze jednorocní zkušenosti. Obecně však lze říci, že už ze samotné podstaty humanitního vzdělání vyplývá, že filozofické fakulty své studenty většinou netrénují k přesně definovanému typu zaměstnání. Absolventi jsou sice odborníky v oboru, který studovali, zároveň jim však nechybí všeobecný rozhled spolu s všestrannými znalostmi. Takovýto typ vzdělání, založený do jisté míry na tzv. „soft skills“ – spolu s jazykovou kompetencí je do značné míry běžnější, než u škol jiných zaměření – pak vytváří absolventy, kteří jsou dostatečně flexibilní, jsou schopni se stále učit a adaptovat na změněné podmínky, vědí, jak zpracovávat nové poznatky, a jsou tedy na trhu práce všestranně použitelní. Z oficiálních materiálů a statistik zřetelně vyplývá, že absolventi humanitních či společenských oborů nacházejí uplatnění lépe než bývalí studenti mnoha oborů technických nebo zemědělských. Jsme tedy v tomto ohledu optimističtí

a domníváme se, že dosažení vyššího vzdělání se bude ve znalostní společnosti postupně stále více vyplácet. Pevně také doufáme, že s každým absolventem vysokoškolského – a tedy i bakalářského – studia se bude zvyšovat úroveň celospolečenské debaty, která se stále ještě zcela nevzpamatovala z těch čtyřiceti let devastace způsobené předchozím režimem.

M. Velemínský:

Vzhledem k zaměření našich bakalářských oborů, při jejichž přípravě jsme reagovali na probíhající transformační proces ve vzdělávání nelékařských profesí a na probíhající transformaci v sociální oblasti, najdou naši absolventi uplatnění na trhu práce poměrně snadno. S možnými budoucími zaměstnavateli bakalářů naše fakulta úzce spolupracuje, jelikož v jejich zařízeních probíhá praktická výuka našich studentů a jejich pracovníci jsou zapojeni do supervize odborné praxe. Někteří jejich pracovníci jsou pak rovněž zapojeni jak do přednáškové, tak i do vědeckovýzkumné činnosti fakulty.

Redakce Auly srdečně děkuje účastníkům diskuse za aktivní spolupráci při zpracování odpovědí na naše otázky.

Připravila J. Baštová

